

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2023

TOMÁŠ PUCHTA

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

Metodika vyšetřování pojistných podvodů

Bakalářská práce

Methodology for investigating insurance frauds

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Jiří VÁVRA

AUTOR PRÁCE
Tomáš PUCHTA

PRAHA
2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Plzni, dne 4. 9. 2023

Tomáš PUCHTA

Poděkování

Tímto velice děkuji Mgr. Jiřímu Vávrovi za vedení mé bakalářské práce. Vstřícně mi poskytl cenné rady, jak při práci postupovat, a atmosféra při konzultacích s ním byla pokaždé přátelská.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou metodiky úvěrových a pojistných podvodů s důrazem na pojistné podvody. Její stať se skládá ze čtyř kapitol, které se dále člení na podkapitoly až čtvrté úrovně. První kapitola se zabývá pojistným podvodem obecně. Pohlíží na něj jednak z pohledu právní úpravy, jednak kriminologicky, kdy jej zasazuje do kontextu hospodářské kriminality a zejména definuje jeho typy a pachatele. Následující dvě kapitoly se zaměřují na vyšetřování pojistného podvodu, a to na úrovni policie – metodika vyšetřování – a na úrovni pojišťovny, tam je stěžejní „Vnitřní kontrolní systém“. Poslední kapitola se věnuje cíli bakalářské práce, kterým jsem stanovil zanalyzování vlivu vyšetřování pojistných podvodů pojišťovnami na policejní metodiku.

Klíčová slova

hospodářská kriminalita, metodika vyšetřování, pachatel, pojistný podvod, pojišťovna, SVIPO, úvěrový podvod

Annotation

The bachelor thesis deals with the issue of credit and insurance fraud methodology with emphasis on insurance fraud. It includes four chapters, which are further subdivided into subchapters up to the fourth level. The first chapter deals with insurance fraud in general. It looks at it both from a legal perspective and a criminological one, placing it in the context of economic crime and, in particular, defining its types and perpetrators. The following two chapters focus on the investigation of insurance fraud, at the level of the police - the methodology of investigation - and at the level of the insurance company, where the "Internal Control System" is essential. The last chapter is focused on the goal of the bachelor thesis, which I set out to analyse the impact of insurance fraud investigation by insurance companies on police methodology.

Keywords

credit fraud, economic crime, insurance company, insurance fraud, investigation methodology, perpetrator, SVIPO

Obsah

Úvod	8
1 Pojistný podvod	9
1.1 Právní rámec	9
1.2 Statistika pojistného podvodu	12
1.3 Typy pojistných podvodů	12
1.4 Pachatel pojistného podvodu	14
1.4.1 Interní pachatel	16
1.4.2 Pachatel klient	17
2 Metodika vyšetřování pojistných podvodů	18
2.1 Kriminalistická charakteristika	19
2.1.1 Typické způsoby páchaní	20
2.1.2 Pachatelé	21
2.2 Typické stopy	21
2.3 Typické vyšetřovací situace	22
2.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování	23
2.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování	24
2.5.1 Výsledky šetření pracovníků pojišťoven (oznámení pojistitele)	25
2.5.2 Výsledky operativně pátrací činnosti	25
2.6 Zvláštnosti počátečních úkonů	25
2.6.1 Vyžadování potřebných vysvětlení	26
2.6.1.1 Výslech zástupce poškozeného pojistitele – pojišťovny	26
2.6.1.2 Výslech předpokládaných svědků	26
2.6.2 Zajištění písemných materiálů	26
2.6.3 Opatření k vypátrání pobytu pachatele a jeho zadržení	27
2.7 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí a organizace vyšetřování	27
2.7.1 Verze ke „škodní události“	27
2.7.2 Verze k podmínkám a okolnostem sjednávání pojistné smlouvy	28
2.8 Zvláštnosti následné etapy vyšetřování	28
2.8.1 Výslech obviněného	28
2.8.2 Osobní a domovní prohlídka	29
2.8.3 Expertizy	29
2.9 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a kriminalistická prevence	29

3	Řešení pojistného podvodu na úrovni pojišťovny	30
3.1	Fraud management – organizace.....	30
3.2	Vnitřní kontrolní systém	30
3.2.1	Prevence.....	30
3.2.2	Detekce.....	32
3.2.3	Investigace.....	33
3.2.3.1	Sociální síť	36
3.2.3.2	Podání trestního oznámení.....	37
3.2.4	Vymáhání	39
3.2.5	Náprava	39
3.2.6	Nulová tolerance	40
3.3	System pro výměnu informací o podezřelých událostech (SVIPO)	40
3.3.1	SVIPO I.....	40
3.3.2	SVIPO II.....	42
4	Analýza vlivu vyšetřování pojistných podvodů pojišťovny na policejní metodiku	43
	Závěr	48
	Seznam použitých pramenů.....	49

Úvod

Pojistný podvod je součástí pojišťovnictví, záležitost sice nechtěná, ale existující. Účel pojištění je pojistit zdraví, majetek a další statky před škodnou událostí, tedy převést část odpovědnosti na pojistitele. Tím, že některé subjekty toho systému zneužívají za účelem svého obohacení, tento systém nabourávají. Ten pak na to musí reagovat preventivními, kontrolními a vyšetřovacími mechanismy ve své struktuře, aby pojistným podvodům předcházel, odhaloval je a minimalizoval jejich škody. Spolu s vyplácením neoprávněných pojistných plnění se tak v důsledku stává činnost pojistitele více nákladnou, protože musí zvyšovat ceny svých pojistných produktů.

Pojistné podvody jsou zpravidla odhalovány samotnými pojišťovnami, které jim jsou svou činností nejbližší. Ty, pokud se k tomu rozhodnou, předávají nashromážděné důkazy policejnímu orgánu, který pro účely trestního řízení opatřuje další. Aby se mu podařilo pojistný podvod co nejefektivněji vyšetřit, postupuje při své činnosti podle metodiky vyšetřování pojistných podvodů. Jako cíl své práce jsem stanovil analyzovat vliv vyšetřování pojistných podvodů pojišťovnami na policejní metodiku vyšetřování pojistných podvodů. Tato analýza vychází ze skutečných případů pojistných podvodů a nachází se v poslední kapitole.

Bakalářskou práci jsem vypracoval za použití těchto vědeckých metod: analýza, syntéza, indukce, dedukce, deskripce a komparace.

Po zvážení možností, které svým rozsahem nabízí bakalářská práce, a rozsahu zadání, které se týká problematiky jak pojistných podvodů, tak úvěrových podvodů, jsem došel k závěru, že vzhledem k podobné charakteristice těchto podvodů (způsob provedení, typické stopy apod.) mi práce neumožňuje oba z podvodů náležitě rozpracovat. Z toho důvodu jsem se rozhodl zabývat se důkladně problematikou pojistných podvodů a úvěrovým podvodům se v práci věnuji pouze okrajově.

Ve své práci vycházím jednak z veřejně dostupné materie (učebnic a internetových článků), jednak ze dvou rozhovorů, které jsem měl s detektivem jedné české komerční pojišťovny, která si přeje zůstat v anonymitě (dále jen „Detektiv“).

1 Pojistný podvod

1.1 Právní rámec

Pojistný podvod je aktuálně upravený v páté hlavě (trestné činy proti majetku) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále také jen „TZ“), pod § 210. Zahrnuje dvě základní skutkové podstaty, kdy za naplnění každé z nich může být pachatel potrestán trestem odnětí svobody až na dva roky, zákazem činnosti nebo propadnutím věci či jiné majetkové hodnoty. První z nich je **uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů**: a) v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, b) v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo c) při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění. U této skutkové podstaty se *nevyžaduje způsobení škody na majetku nebo obohacení pachatele nebo někoho jiného (...)*. K trestnosti postačí *nepravdivé uvedení (resp. zatajení) relevantních údajů pro pojistnou smlouvu. Jde tedy o tzv. předčasně dokonaný trestný čin (podvod) ve stadiu přípravy.*¹

Druhou základní skutkovou podstatou je v úmyslu opatření sobě nebo jinému prospěch **vyvolání nebo předstírání události, s níž je spojeno právo na plnění** z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí, a způsobení tak na cizím majetku škody nikoli nepatrné. Škodou nikoli nepatrnou se podle § 138 odst. 1 písm. a) TZ rozumí škoda dosahující částky nejméně 10 000 Kč.

Pokud se týká kvalifikovaných skutkových podstat, pojistný podvod má tři. Pachatel je může naplnit i nedbalostním zaviněním, a to za zvlášť přitěžujících okolností (§ 17). Pachatel může být za jejich spáchání oproti základním skutkovým podstatám potrestán výrazněji. A to trestem odnětí svobody na půl roku až tři roky v případě recidivy (opětovného odsouzení za trestný čin pojistného podvodu; odst. 3), 1–5 let nebo peněžitý trest v případě způsobení větší škody (odst. 4), tj. škodu dosahující částky nejméně 100 000 Kč (§ 138

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-8721-222-6.

odst. 1 písm. c] TZ). Na 2 roky až 8 let může být pachatel potrestán, spáchá-li trestný čin pojistného podvodu jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo způsobí-li takovým činem značnou škodu (tou se podle § 138 odst. 1 písm. d] TZ rozumí škoda dosahující částky nejméně 1 000 000 Kč). Na 5–10 let bude potrestán, způsobí-li škodu velkého rozsahu, tj. škodu dosahující částky nejméně 10 000 000 Kč (§ 138 odst. 1 písm. e] TZ), nebo spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, trestného činu financování terorismu (§ 312d TZ) nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f TZ).

Příprava trestného činu pojistného podvodu je trestná toliko v případě, že by spočívala ve vytváření podmínek pro spáchání pojistného podvodu s povahou zvlášť závažného zločinu (§ 20 odst. 1 TZ), tím je ten úmyslný trestný čin, u něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let. V případě pojistného podvodu tak může jít jedině o kvalifikované skutkové podstaty obsažené v 6. odstavci § 210 TZ (viz výše).

Objektem trestného činu jsou ty společenské vztahy a zájmy, které trestní zákon chrání. Obecně jde o společností nejvíce ceněné statky. Každý z trestných činů směřuje proti některému z těchto statků, tj. hodnotám, zájmů či vztahů uvnitř společnosti. Objektem trestného činu pojistného podvodu je majetek, konkrétně majetek pojišťoven, k ochraně jejichž majetkových zájmů ustanovení o trestném činu pojistného podvodu směřuje. Znakem „škoda na cizím majetku“ tedy § 210 TZ myslí škodu na majetku pojišťovny. Pachatel se totiž obohacuje z pojistného plnění vyplaceného pojišťovnou, na které ve skutečnosti nemá právní nárok.²

Komponenty **objektivní stránky** trestného činu je jednání, následek a příčinná souvislost (mezi jednáním a následkem). Jednáním se myslí projev vůle pachatele a pokud jím naruší nebo ohrozí zájem chráněný trestním zákonem, tj. objekt, způsobí následek. Objektivní stránka pojistného podvodu spočívá

² NOVOTNÝ, František et al. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2.

v tom, že v případě první základní skutkové podstaty (§ 210 odst. 1 TZ) pachatel uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí a) v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, b) v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo c) při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění. V rámci druhé základní skutkové podstaty (§ 210 odst. 2 TZ) pak pachatel v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění (jednání 1), nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje (jednání 2), a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou (následek).

Subjekt pojistného podvodu, tedy osoba, která za něj může být trestně odpovědná, je obecný. V případě fyzické osoby jím tím pádem být každý, kdo v den jeho spáchání dovršil patnáctý rok svého věku (§ 25 TZ) a je přičetný (§ 26 TZ). Tj. ačkoliv v praxi mohou pojistný podvod spáchat osoby v různém postavení (klienti pojišťovny, zaměstnanci pojišťovny, likvidátoři aj.), trestní zákoník neodlišuje jejich trestní odpovědnost. Subjektem může být i osoba právnická, viz § 7 zákona 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.³

Pokud jde o **subjektivní stránku**, pojistný podvod je úmyslným trestným činem, neboť § 13 odst. 1 TZ stanoví: K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Podle § 15 je trestný čin spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem (*přímý úmysl*), nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn (*nepřímý úmysl*).

³ DRAŠTÍK, Antonín et al. *Trestní zákoník: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. [cit. 2.8.2023]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: www.aspi.cz.

BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Právní rámec pojistných podvodů* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 2.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=l2wiKbRRlpw>

To se ovšem týká toliko základních skutkových podstat pojistného podvodu (tj. § 210 odst. 1 a 2 TZ). U kvalifikovaných skutkových podstat postačí nedbalostní zavinění (viz § 17 TZ).

1.2 Statistika pojistného podvodu

Pojišťovny sdružené v České asociaci pojišťoven (ČAP) prověřily v roce 2022 celkem 13 820 podezřelých pojistných událostí (meziročně o 21 % více), ve kterých odhalily pojistné podvody v celkové hodnotě 1,423 mld. Kč (meziroční růst o 173 mil. Kč, resp. o 14 %). Průměrná výše odhaleného pojistného podvodu dosahuje 231 tisíc Kč.⁴

V roce 2022 činila výše uchráněného případu prokázaného pojistného podvodu v průměru necelých 231 000 Kč. V posledních dvou letech zaznamenala pokles, nicméně v dlouhodobém horizontu významně roste. Objem se do roku 2015 zdvojnásobil a následně stabilizoval. Zatímco v roce 2010 pojišťovny odhalily pojistné podvody za 625 mil. Kč, v posledních sedmi letech to je 1,1 mld. Kč až 1,4 mld. Kč.⁵

1.3 Typy pojistných podvodů

Výklad v této kapitole se obdobně uplatní i pro problematiku úvěrových podvodů. To se týká i výkladu v jiných kapitolách, které se na pojistný podvod nahlízejí obecněji, tj. buďto širěji pohledem hospodářské kriminality, nebo o něco úžeji z pohledu všech podvodů. Jde zejména o problematiku podoby, kriminalizace, sociálního kontextu, důsledků, aktérů apod.

Pojistné podvody lze dělit jednak z pohledu úrovně jejich přípravy a kvalifikovanosti na oportunistické a dopředu plánované (profesionální), jednak podle toho, k jakému okamžiku uvnitř pojistného vztahu k němu dojde, a to na podvody při uzavírání pojistné smlouvy a při uplatnění nároku na pojistné plnění

⁴ Objem odhalených pojistných podvodů v roce 2022 dosáhl 1,423 mld. Kč a meziročně se navýšil o 174 mil. Kč. *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2023. [cit. 7.8.2023]. Dostupné z: <https://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy/104939-cesi-se-na-silnicich-neciti-bezpecne-vini-z-toho-ostatni-ridice-4>

⁵ Tamtéž

(zahrnuje i likvidaci pojistné události). Další hledisko dělení představuje dělení podle druhu pojištění.

K **oportunistickým podvodům** typicky dochází po vzniku pojistné události, která při tomto typu podvodu vzniká nahodile. Pachatel sice dopředu neplánuje, že pojišťovnu podvede, ale protože se mu k tomu vyskytne příležitost, využije jí, aby si materiálně přilepšil. Může například uvést širší seznam shořelých věcí při pojistné události požáru či při autonehodě do škod jí způsobených zahrnout i ty, které na autě existovaly již před nehodou.⁶

Profesionální podvody jsou sice méně časté, ale na druhou stranu představují pro pojišťovny vyšší riziko, protože se týkají vyšších škod a pro svou kvalifikovanost se obtížněji odkrývají. U tohoto podvodu většinou bývá pojištění uzavíráno již s úmyslem podvod spáchat. Může jít například o plánované odcizení vozidla či plánovaný požár firmy s finančními problémy.⁷

Pro pojistitele nejnebezpečnější jsou **organizované skupiny** profesionálních podvodníků. Ty realizují dopředu plánované podvody. Většinou mají připravené podvodné schéma širšího rázu a pojistný podvod je jeho součástí. Je jich menšina, ale je výrazně těžší je odhalit. Statisticky častěji se přichází na malé pojistné podvody – navýšení škody, klamavá tvrzení či zamlčení skutečností. Organizované skupiny pracují velmi profesionálně a dlouhodobě. Jsou propojené v různých rolích: patří mezi zaměstnanci pojišťovny, odborní znalci atd. K usvědčení takto profesionálních skupin slouží rozsáhlý soubor důkazů. Řetězec nepřímých důkazů, které ve své vzájemné souvislosti podvodníky usvědčí.⁸

Při sjednávání pojistné smlouvy lze podvodně jednat například zatajením důležitých skutečností vedené snahou o získání výhodnější pojistných podmínek nebo obavy z odmítnutí pojistné ochrany nebo zatajením již existujících pojištění

⁶ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Typy pojistných podvodů* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 3.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Fq3g8VaWDK4>

⁷ Tamtéž

⁸ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Pojistné podvody páchané klientem* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 3.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Hib8zs-8P9A>

vztahujících se k témuž riziku z důvodu přípravy podmínek pro získání pojistného plnění od několika pojistitelů.⁹

Při uplatnění nároku na pojistné se pachatel škodnou událost nějakým způsobem zinscenuje (předstírá tak pojistnou událost, která musí být nahodilá a odpovídat obsahu pojistné smlouvy), nebo zkreslí okolnosti pojistné události. V prvním případě nepravdivě popíše nehodový děj, úmyslně způsobí škodu nebo falešně deklaruje škodu, ke které ve skutečnosti ani nedošlo. Co se týká zkreslení okolností pojistné události, pachatel se snaží vtěsnat škodový děj, který neodpovídá obsahu pojistné smlouvy, do jejího rámce. Dalším způsobem je zveličování škod pojistné události.¹⁰

Podle druhu pojištění lze pojistné podvody dělit na tato hlavní odvětví: pojistné podvody v oblasti – pojištění motorových vozidel; pojištění domácnosti a budov občanů; pojištění podnikatelů a průmyslu; úrazové a životní pojištění.

1.4 Pachatel pojistného podvodu

Podle toho, jak jsou náchylní k páchaní hospodářské kriminality, lze rozlišit tři skupiny lidí. Tento odhad jde ruku v ruce s Gaussovo křivkou, která počítá s nejpočetnější skupinou lidí reprezentující průměrnou hodnotu a dvěma méně obsáhlými skupinami na kraji spektra. První skupina, zhruba $\frac{1}{4}$ lidí, je poctivá v zásadě vždy. Druhá (zase asi $\frac{1}{4}$) je naopak motivovaná k tomu, aby čestná nebyla. Patří do ní i notorický pachatel, ten se snaží podvádět za všech okolností a cíleně vyhledává slabiny systému, aby se mohl obohatit. Nemá morální zábrany, co se týká překračování zákonných hranic. Nakonec třetí skupina, cca $\frac{1}{2}$, je nevyhraněný střed, který se podle situace uchyluje na tu i tu stranu, je poctivý jen tak, jak je nezbytně nutné.¹¹

⁹ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Typy pojistných podvodů* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 3.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Fq3g8VaWdK4>

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Tamtéž

BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Pojistné podvody páchané klientem* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 3.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Hib8zs-8P9A>

To, že se jednotlivec ke spáchání podvodu uchýlí, není předem dané. Je více faktorů, které pro to vytvářejí předpoklad. Podle toho, jak je každý z nich silný a jak se vzájemně propojí, se odvozuje stupeň rizika, že může dojít ke spáchání podvodu. Těmito základními faktory jsou tlak okolního prostředí, příležitost se ke spáchání a racionalizace.¹²

Tlakem okolního prostředí jsou zejména vnější faktory, které na pachatele působí. Souvisí s výše předestřeným, že čím lépe se lidem daří, tím méně inklinují k hospodářské kriminalitě. Může jít o tíživou osobní situaci, tržní situaci, ale také o vrozenou lačnost po penězích.¹³

K tomu, aby mohlo dojít ke spáchání pojistného podvodu, musí k tomu být dána **příležitost**. Ta se obvykle naskytuje při běžných činnostech v rámci pojistného vztahu (tj. při uzavírání pojistné smlouvy, uplatnění práva na pojistné plnění a likvidaci pojistné události). Výrazná je také u dlouhodobých zaměstnanců pojišťoven a jiných osob, které se orientují v kontrolních mechanismech, které mají zajišťovat předcházení pojistným podvodům.¹⁴

Třetím a opět zásadním faktorem je **racionalizace**. Souvisí s postojem pachatele ke spáchání pojistného podvodu. Během jeho páchaní si pachatel potřebuje odůvodnit či obhájit, že jeho jednání je v pořádku a že nikomu neškodí. Může mít pocit, že nekrade, ale jen si půjčuje či že je pojišťovna příliš velká na to, aby jeho jednání mohla pocítit. Může si myslet, že pojišťovna nevyplácí svým klientům pojistné plnění ve spravedlivé výši a tím je okrádá.¹⁵

Nejrizikovější situací tedy je, pokud se příslušník skupiny lidí inklinující k hospodářské kriminalitě nebo nevyhraněné skupiny naskytne v tíživé situaci, ze které se mu nenabízí legální východisko, přičemž má příležitost ke spáchání pojistného podvodu, což si dokáže vnitřně ospravedlnit.

¹² BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Typy pojistných podvodů* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 3.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Fq3g8VaWDK4>

¹³ Tamtéž

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Tamtéž

Lze pozorovat podobnosti v **životním stylu pachatelů** (pojistných) podvodů. Pachateli jsou častěji muži než ženy, a to zpravidla ve věku 25–35. Četným znakem jsou také vysoké osobní dluhy, které pachatele dostávají do tíživé osobní situace. V neposlední řadě pachatelé mnohdy žijí v úzkém vztahu s kriminálním prostředím, mají tak posunuté morální hranice a již ze své podstaty se orientují na ilegální příležitosti rychlého zisku.¹⁶

1.4.1 Interní pachatel

Interními podvody se myslí pojistné podvody, které nejsou spáchané klientem pojišťovny, ale jejím zaměstnancem, makléřem, zprostředkovatelem, autoservisem atp.

Průzkum KPMG ukázal, že interní pachatel je **nejtypičtějším pachatelem** pojistného podvodu. Přinesl tak změnu paradigmatu a zvýšení prevence detekčních nástrojů směrem dovnitř pojišťoven. Typický interní pachatel – zaměstnanec pojišťovny je v pojišťovně zaměstnaný pět a více let. Je to muž nejčastěji mezi 36 a 55 lety. Obvykle pracuje ve finančním oddělení a v 60 % je členem vedení. V 90 % svůj čin zopakuje. Nejtěžší je pro pachatele udělat první podvod. Jakmile se mu to podaří, získává pocit kontroly a má tendenci svůj čin zopakovat. Na druhou stranu, čím víckrát se mu to podaří, tím víc ztrácí na obezřetnosti. Soustavnost páchání podvodů postupně zvyšuje pravděpodobnost, že bude pachatel odhalen. Obvykle bývá odhalen po 3,5 a více letech páchání.¹⁷ Zprostředkovatelé mohou páchat pojistné podvody například uzavíráním fiktivních smluv. Potom co za klienta uzavřou pojistnou smlouvu, zaplatí první pojistné a tím aktivují mechanismus vyplácení provizí. Někdy se provize vyplatí bez dalšího. Navzdory tomu, že je jen otázka času, než se na takový podvod

¹⁶ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Podvody – varovné příznaky a pohnutky pachatele* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 4.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=8Fr8cuBF1qU>

¹⁷ Tamtéž

přijde, jde o velice častý scénář páchaní pojistného podvodu zprostředkovatelem.¹⁸

Například v roce 2009 v Písku uzavírala 23letá zprostředkovatelka pojistné smlouvy za klienty bez jejich vědomí. Osobní údaje o klientech získávala při pracovní činnosti z databáze a uzavřela celkem 22 různých pojistných smluv. Uzavírala je s cílem získat pro sebe prospěch z vyplácených provizí za jednotlivé smlouvy. Pojišťovně způsobila škodu skoro 50 000 Kč.¹⁹

1.4.2 Pachatel klient

Klient jako pachatel je, jak vyplývá z průzkumu KPMG, méně početnou skupinou ve vztahu k interním pachatelům. Podvody může páchat jak příležitostně (oportunistický pojistný podvod), tak plánovaně (dopředu plánovaný pojistný podvod), a to ve všech stádiích pojistného vztahu. Jak jsem již uvedl v obecném výkladu k pachateli, zpravidla se schází více faktorů, pokud má k podvodu dojít. Na člověka působí nějaký vnější tlak, současně dostane příležitost k tomu pojistný podvod spáchat a pomocí racionalizace se vyrovná se svým svědomím.²⁰

Ukázkový **příklad** pojistného podvodu spáchaného klientem se stal v Sokolově zhruba před čtyřmi lety. Dvacetiletý muž používal svůj automobil bez povinného ručení. Jednoho dne však způsobil kolizi s jiným vozem při couvání na parkovišti před obchodním domem. Byl si vědom, že bez povinného ručení by musel způsobenou škodu uhradit on. Proto si ještě v den nehody sjednal povinné ručení po internetu. Ve formuláři o dopravní nehodě pak o dva dny posunul datum, kdy k ní mělo dojít. Pojišťovna ještě před prověřením případu muži

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ BAJCURA, Milan. Uzavírala pojistky bez vědomí pojištěných. *Policie ČR* [online]. 2010. [cit. 5.8.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sprava-jihoceskeho-kraje-zpravodajstvi-podvod-v-pojistovnictvi.aspx>

²⁰ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Pojistné podvody – profil pachatele* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 4.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BQvx-KuWMD4>
BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Hospodářská kriminalita obecně* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 2.8.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=psAKt7bkHU5>

pojistné plnění vyplatila, šlo o 22 tisíc korun na opravu a zajištění náhradního vozu. Následně v případě pojala podezření a po jeho prověření na podvod přišla.²¹

2 Metodika vyšetřování pojistných podvodů

Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů představuje zvláštní část kriminalistiky. Na rozdíl od obecné části (úvod do kriminalistiky, kriminalistická technika a kriminalistická taktika) nejsou metodiky obecně aplikovatelné pro všechny druhy trestných činů, ale naopak jsou vytvářeny s ohledem na specifika toho kterého trestné činu. Metodiky některých trestných činů se v mnoha ohledech shodují. Mezi ty se řadí i pojistný podvod s úvěrovým podvodem. Oba jsou zvláštním typem podvodu a ten je součástí hospodářské kriminality. Podněty k vyšetřování jsou u nich zpravidla dávány poškozovanými právníckými osobami a policejními orgány, jen u pojistného podvodu poškozenou právníckou osobou pojišťovna, zatímco u úvěrového podvodu jí je banka. Podobný trend lze u těchto dvou podvodů pozorovat napříč jejich metodikami, proto se ve své práci omezují na rozpracování metodiky vyšetřování pojistného podvodu, která dá použít i k reprezentaci metodiky vyšetřování úvěrových podvodů. Na rozdíl od pojistného podvodu pachatel v případě úvěrového podvodu uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru. Podle druhé skutkové podstaty pak bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel (viz § 211 TZ).²²

²¹ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Pojistné podvody páchané klientem* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 3.8.2023 datum]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Hib8zs-8P9A>

Podvodník uzavřel povinné ručení až po nehodě, teď mu hrozí vězení. *iDNES* [online]. 2019. [cit. 5.8.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/pojistny-podvod-pojistovna-pojisteni-povinne-ruceni-dopravni-nehoda-policie.A190107_113501_vary-zpravy_ba

²² VICHLENDÁ, Milan. *KRIMINALISTIKA* [online]. Karviná: Střední odborná škola ochrany osob a majetku, 2011. [cit. 3.9:2023]. Dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

Metodiky vyšetřování mají různou skladbu s ohledem na jejich specifika. Pro potřebu pojistných podvodů, resp. úvěrových podvodů, metodiku v souladu s pojetím docenta Němce strukturuji následovně:

1. Kriminalistická charakteristika.
2. Typické způsoby páčání.
3. Pachatelé.
4. Typické stopy.
5. Typické vyšetřovací situace.
6. Zvláštnosti předmětu vyšetřování.
7. Zvláštnosti podnětů k vyšetřování.
8. Zvláštnosti počátečních úkonů.
9. Zvláštnosti vyšetřovacích verzí a organizace vyšetřování.
10. Zvláštnosti následné etapy vyšetřování.
11. Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a kriminalistická prevence.

2.1 Kriminalistická charakteristika

Kriminalistická charakteristika slouží k popisu typických kriminalisticky relevantních znaků, které se podstatně podílejí na tvorbě stop nebo procesu poznání trestného činu. Obecně sestává z těchto znaků: typické kriminální situace; typické způsoby páčání; typické vlastnosti pachatelů; typické vlastnosti obětí; typické motivy. Těmto znakům v rámci metodik věnujeme pozornost toliko v případě, že jsou typické pro daný druh trestného činu či pro jejich skupinu. Tj. pokud znak nemá zvláštnost ve srovnání u jiných trestných činů, samostatně se jím u konkrétního trestného činu nezabýváme. V případě pojistných podvodů nalézáme specifika u typických způsobů páčání a pachatelů pojistných podvodů.²³

²³ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.
NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

2.1.1 Typické způsoby páchání

Pojistné podvody podle způsobu páchání lze charakterizovat s ohledem na to, k jakému okamžiku v průběhu vztahu pojištěnce a pojistitele je spáchán, tj. k jakému okamžiku je pojistitel uveden pachatelem v omyl. Může k tomu dojít při sjednávání pojistné smlouvy, v souvislosti se vznikem pojistné události nebo v rámci likvidace pojistné události.²⁴

Pokud pachatel uvede pojistitele v omyl o podmínkách a okolnostech **sjednávání pojistné smlouvy**, koná tak skrze uvedení nepravdivých, nebo hrubě zkreslených údajů nebo zatajením podstatných údajů, a to při sjednávání pojistné smlouvy. Jedná tak zpravidla se záměrem zvýšit hodnotu potencionálního pojistného plnění. Např. pachatel může pojistný podvod spáchat například tím, že zatají svůj skutečný zdravotní stav (tím že jej „zlepší“) nebo nadhodnotí vozidlo uvedením jeho neexistující výbavy.

V případě, že pachatele uvede pojistitele v omyl o podmínkách a okolnostech **vzniku a trvání pojistné události**, uvádí nepravdivé, hrubě zkreslující údaje nebo zatají podstatné údaje o vzniku a trvání této pojistné události. K tomu může dojít více způsoby, které zejména zahrnují předstírání nereálné pojistné události; uplatňování nároku na pojistné plnění u události, která je v rozporu s se smluvním ujednáním; způsobení pojistné události pojištěncem či někým jiným, ale s jeho vědomím; udržování stavu způsobeného pojistnou události za účelem zvýšení škod a tedy i pojistného plnění.²⁵

Ve třetím případě pojištěnec – pachatel pojistitele v omyl o podmínkách a okolnostech **procesu likvidace pojistné události**. Konkrétně uvádí údaje nebo zatajuje podstatné údaje při uplatňování nároku na pojistné plnění. Typickými příklady jsou: uvádění neodcizených předmětů, v případě vloupání do nějakého objektu (např. automobilu, bytu); zatajení uplatňování nároku na pojistné plnění u více pojistitelů; nadhodnocování nákladů na opravu.²⁶

²⁴ Tamtéž

²⁵ Tamtéž

²⁶ Tamtéž

V praxi často dochází k tomu, že pachatel jedná vícero z výše uvedených způsobů, např. nadhodnotí cenu automobilu při sjednávání pojistné smlouvy a posléze na tomto předmětu pojištění pojistnou událost sám vyvolá. To následně zamlčí a namísto toho uvede nepravdivé údaje.²⁷

2.1.2 Pachatelé

Pachatel pojistného podvodu může být osoba právně způsobilá k uzavření pojistné smlouvy. Ve spolupachatelství se pak na spáchání pojistného podvodu mohou podílet další osoby s různým vztahem k pojistné smlouvě, resp. pojišťovně (např. klient, zaměstnanec pojišťovny nebo likvidátor).²⁸

2.2 Typické stopy

„Popis stop typických pro určitou skupinu trestných činů a popis míst, kde se obvykle nacházejí, představuje pro kriminalistu vodítko k jejich cílevědomému vyhledávání, zajišťování a využívání.“²⁹

Spácháním pojistného podvodu za sebou pachatel zanechává řadu stop hmotné i nehmotné povahy.

Mezi hmotné stopy se řadí listiny pojící se se sjednáním pojistné smlouvy a jsou jimi padělané nebo pozměněné listiny, jejichž vznik je spojen s pojistným podvodem (např. doklady, znalecké posudky a odborná posouzení). Za další jsou jimi listinné důkazy (např. dodací listy, faktury a znalecké posudky). Patří mezi ně také předmět pojištění (např. automobil) a kriminalistické stopy nacházející se na něm.³⁰

Nehmotnými stopami jsou stopy ve vědomí osob. Relevantními osobami jsou pachatelé, účastníci, osoby, které poskytly konzultace využité ke spáchání pojistného podvodu, osoby, které zjistily pochybné nebo podezřelé okolnosti při

²⁷ Tamtéž

²⁸ Tamtéž

²⁹ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

³⁰ NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

uzavření pojistné smlouvy nebo při uplatnění pojistného nároku, osoby, které zjistily podezřelé aktivity pojištěného při přípravě nebo spáchání podvodu a osoby, které znaly majetkové, osobní zdravotní a jiné s podvodem souvisící poměry a aktivity pojištěného atp.³¹

2.3 Typické vyšetřovací situace

Typické vyšetřovací situace jsou takové situace, které se typicky vyskytují při poznávání konkrétního druhu trestného činu. Podle jejich načasování v průběhu poznávání trestného činu se dají rozdělit na počáteční a následné s tím, že jen u některých trestných činů metodiky takto typické vyšetřovací situace člení.³²

Doc. Němec ve svém díle v případě pojistných podvodů počítá s toliko počátečními vyšetřovacími situacemi. Tyto se liší podle toho, zdali je znám pachatel a zdali se ví, že došlo k pojistnému podvodu. S konkrétními typy typických počátečních vyšetřovacích situací pak metodiky spojují jednak typické případy, za kterých k nim dochází, jednak doporučení pro následnou vyšetřovací činnost.³³

První možnou počáteční vyšetřovací situací je možnost, že **zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin pojistného podvodu a dovolují vyslovit jednoznačný závěr, že jej spáchala určitá osoba**. Pojišťovně jsou tedy předány podklady, z nichž jednoznačně vyplývá, že pojistný podvod byl spáchán a že jej spáchala pojištěná osoba, nicméně ne vždy je možné rovněž bez dalšího jednoznačně identifikovat spolupachatele. Z toho důvodu se v těchto případech následně hodí zaměřit následnou činnost na shromažďování informací o možných spolupachatelích za účelem odhalení jejich totožnosti a určení jejich podílu na spáchání daného pojistného podvodu.³⁴

³¹ Tamtéž

³² KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

³³ NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

³⁴ Tamtéž

Za druhé **zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, nedovolují ale vyslovit jednoznačný závěr, že jde o trestný čin pojistného podvodu, údaje k identifikaci pachatele (pachatelů) jsou k dispozici.** Za těchto okolností je většinou zadržena osoba, která je v ten moment úzce spjatá s předmět pojištění a tvrdí, že její vztah k předmětu pojištění (např. převoz „kradeného“ vozidla přes hranice) se zakládá na dohodě s pojištěncem. Za této situace je potřeba vyjasnit vztah mezi pojištěncem a zadrženou osobou podrobně zjistit okolnosti vzniku pojistné události.³⁵

Nakonec **zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, nedovolují však vyslovit jednoznačný závěr, že jde o trestný čin pojistného podvodu, údaje k identifikaci pachatele nejsou k dispozici.** V tomto případě se pojistný podvod zařazuje mezi kriminalistické verze vztahující se k určité kriminalisticky relevantní události. Jde tedy o domněnku, že kriminalisticky relevantní událostí je pojistný podvod. Do kriminalistické verze toto zapadá na základě konkrétních skutkových okolností, které mohou například napovídat tomu, že požár byl na nějaké nemovitosti úmyslně založen za účelem získání pojistného plnění apod.³⁶

2.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

Metodiky vyšetřování se v tomto ohledu obecně zabývají skutkovými okolnostmi, které představují nedostatky a komplikace v rámci vyšetřování a dokazování.³⁷

K naplnění skutkové podstaty pojistného podvodu může dojít, aniž by byla způsobena pojistiteli škoda, tj. aniž by bylo vyplaceno pojistné plnění, na které nemá pojištěnec nárok („pouhým“ uvedením nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na pojistné plnění, či při úmyslném vyvolání

³⁵ Tamtéž

³⁶ Tamtéž

³⁷ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

pojistné události). Je proto potřeba dokazovat i škodu hrozící v případě, že by k vyplacení pojistného plnění došlo.³⁸

U písemností, které pojištěnec pojistiteli předložil, se prokazuje, jednak jestli jsou pravé, jednak jestli obsahují nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo v nich chybí podstatné údaje.³⁹

Pokud jde o subjektivní stránku pachatele při spáchání pojistného podvodu, § 210 TZ počítá s úmyslným zaviněním. Úmysl může být jak přímý, tak nepřímý. Toto se odlišně dokazuje u uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů a u úmyslného vyvolání pojistné události. V druhém případě je při dokazování úmyslu potřeba vycházet zejména ze způsobu života a zdrojích příjmů obviněného, okolnostech charakterizujících přípravné jednání, způsobu páčání, okolnostech svědčících o spolupachatelství či organizovanosti trestné činnosti a opakování obdobných jednání.⁴⁰

2.5 Zvláštnosti podnětů k vyšetřování

Podněty k vyšetřování mohou být různě informačně bohaté. Z jejich informační bohatosti se odvíjí počáteční informační situace a taktické úlohy a potřebné prostředky, které z ní vyplývají. Úkolem metodik je tedy zejména popsat typické podněty a vystihnout, jak efektivně získávat chybějící informace. Někdy také uvádí instituce, se kterými je vhodné spolupracovat za účelem získávání informací.⁴¹

U pojistných podvodů podněty zpravidla vychází z výsledků šetření pojišťoven a z výsledků operativně pátrací činnosti orgánů kriminální policie.

³⁸ NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

2.5.1 Výsledky šetření pracovníků pojišťoven (oznámení pojistitele)

Pojistitel předává orgánům činným v trestném řízení podklady, které podle něj nasvědčují tomu, že byl spáchán pojistný podvod, v rámci kterého se stal poškozeným. Tyto podklady vypovídají o okolnostech vzniku pojistné smlouvy a uplatnění nároku na pojistné plnění a poznatky zjištěné vlastním šetřením pojistitele. Vyplývají z nich pochybnosti pojistitele, které vyvodil z uzavřené pojistné smlouvy nebo uplatnění nároku na pojistné plnění, a vypovídají o uvedení nepravdivých či hrubě zkreslených informací nebo zamlčení podstatných informací. Orgány činné v trestném řízení musejí ověřit pravdivost pojistitelem předložených údajů.⁴²

2.5.2 Výsledky operativně pátrací činnosti

V rámci operativně pátrací činnosti mohou policejní orgány narazit na signály, že byl spáchán pojistný podvod. Po jejich prověření následuje operativní rozpracování případu. V případě úspěšného shromáždění důkazů nasvědčujících tomu, že se tento trestný čin stal a že jej spáchala určitá osoba, předávají příslušné orgány kriminální spis vyšetřovateli k zahájení trestního stíhání.⁴³

2.6 Zvláštnosti počátečních úkonů

Počáteční úkony jsou většinou neodkladné a vyplývají z počáteční vyšetřovací situace. Spočívají ve shromažďování typických stop a jiných důkazů či informací. U toho kterého trestného činu metodiky jednotlivé úkony vymezují, a to včetně posloupnosti jejich provádění. Upozorňují také na typické zvláštnosti a obtíže.⁴⁴ U pojistných podvodů se konkrétní počáteční úkony odvíjejí zejména podle druhu a kvality počáteční situace, zásadní jsou v tomto výsledky šetření pojistitele. Zahrnují vyžadování potřebných vysvětlení (od zástupce pojišťovny

⁴² NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

a předpokládaných svědků), zajištění písemných materiálů, ohledání písemností předaných pojištěným pojistiteli a opatření k vypátrání pobytu pachatele a jeho zadržení.⁴⁵

2.6.1 Vyžadování potřebných vysvětlení

2.6.1.1 Výslech zástupce poškozeného pojistitele – pojišťovny

Na zástupci pojišťovny se vyžaduje vysvětlení většinou k otázkám, které již poškozený – pojišťovna uvedl ve svém trestním oznámení. Tyto otázky se týkají druhu pojistného produktu, předmětu pojistné smlouvy, písemných dokladů k uzavření pojistné smlouvy, okolností uzavření pojistné smlouvy (kdy, kde a kým byla uzavřena), okolností oznámení pojistné události policii, okolností, za kterých se pojistitel o pojistné události dozvěděl, vlastních opatření a šetřeních pojistitele apod.⁴⁶

2.6.1.2 Výslech předpokládaných svědků

Výslech předpokládaných svědků se liší podle druhu pojistného podvodu a konkrétních okolností, nicméně předpokládaný svědek zpravidla tázán, zdali zná podezřelého, co ví o jeho pojistné smlouvě a majetkových poměrech a co ví události, která je byla podezřelým deklarována jako pojistná událost.⁴⁷

2.6.2 Zajištění písemných materiálů

Policie také zajišťuje písemnosti spjaté se sjednáváním pojistné smlouvy a vznikem pojistné události. Ty pojištěnec předal pojistiteli. Vedle nich může jít o spisové materiály vyhotovené orgány policie při šetření pojistné události, výpisy z knihy událostí, lékařské zprávy atp. Písemnosti předané pojištěným

⁴⁵ NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Tamtéž

pojistiteli se pak expertizně zkoumají, a to především z důvodu zjištění, zdali nenesou stopy padělání nebo pozměnění.⁴⁸

2.6.3 Opatření k vypátrání pobytu pachatele a jeho zadržení

Pro pojistné podvody je typické, že pachatelova identita i jeho pobyt jsou známy, neboť očekává vyplacení pojistného plnění. Skrývá-li se však, zahájí vyšetřovatel a orgány policie pátrání po hledané osobě.⁴⁹

2.7 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí a organizace vyšetřování

Po provedení a vyhodnocení počátečních úkonů se vytyčují vyšetřovací verze. Vyšetřovací verze metodik vyšetřování nejsou vyšetřovacími verzemi v pravém slova smyslu. Jsou to *hypotetické modely možného objasnění příčin zjišťovaných faktů v počáteční etapě vyšetřování (...), kdy ještě není dostatek faktického materiálu nutného pro vytyčování vyšetřovacích verzí. V této etapě vyšetřování slouží jako vodítko pro vyhledávání stop a jiných důkazů.*⁵⁰

2.7.1 Verze ke „škodní události“

Škodní událostí se myslí událost, která je podezřelým vydávána za pojistnou událost. Vytyčují se dílčí verze napomáhající objasnit, zda došlo nebo nedošlo k pojistné události. V případě úmyslně vyvolané události se ověřuje, zda toto vyvolání není samo o sobě dalším trestným činem vedle pojistného podvodu (např. u žhářství). Samostatné verze se také vytyčují ve vztahu k osobám, které se podílely na vzniku události a které událost oznámily.⁵¹

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

⁵¹ NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3

2.7.2 Verze k podmínkám a okolnostem sjednávání pojistné smlouvy

Tyto se verze mají za účel objasnit, zdali během sjednávání pojistné smlouvy byly podezřelým udány nepravdivé či hrubě zkreslené informace nebo podstatné informace zamlčeny *úmyslně*. Vytyčují se tedy verze k subjektivní stránce podezřelého, neboť trestný čin pojistného podvodu nelze spáchat z nedbalosti.⁵²

2.8 Zvláštnosti následné etapy vyšetřování

Jakmile jsou vytyčeny vyšetřovací verze, začíná následná etapa vyšetřování, která má za cíl ověřit nutné důsledky vyplývající z těchto verzí. Metodiky popisují zvláštnosti provádění jednotlivých úkonů a upozorňují na typické chyby a nedostatky, kterým by se měl kriminalista vyvarovat. Někteří autoři metodik definují následnou etapu vyšetřování jako etapu tzv. rozvinutého dokazování, tedy etapu po okamžiku zjištění skutečností, které nasvědčují tomu, že trestný čin spáchala určitá osoba, tento přístup zaujímá i doc. Němec, z jehož výkladu v následujících odstavcích vycházím.⁵³

2.8.1 Výslech obviněného

Výslech obviněného se musí důkladně připravit. Kriminalista si připraví plán, podle něhož bude při výslechu postupovat. Ten zahrnuje pořadí předkládání uspořádaných písemností (usvědčujících materiálů) obviněnému.⁵⁴

Během výslechu se kriminalista obviněného ptá na okolnosti, za kterých měl pojistný podvod spáchat. Tj. kdy s k tomu to rozhodl, zda v něm pohnutku vzbudil někdo jiný, okolnosti přípravy (jak se podvod provedl), další osoby zúčastněné na podvodu, zda a jakým způsobem obdržel pojistné plnění, zisk z pojistného podvodu, naložení se ziskem, co dělal po podvodu, zda spáchal i jiné pojistné podvody a jaké jsou jeho majetkové poměry a způsob života.⁵⁵

⁵² KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

⁵³ NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Tamtéž

2.8.2 Osobní a domovní prohlídka

Zvláštnost osobní a domovní prohlídka u pojistných podvodů je dána charakterem věcí, které je pro účely trestního řízení zajistit. Jedná se zejména o písemnosti svědčící o přípravě podvodného jednání (zejména padělané nebo pozměněné písemnosti a doklady); prostředky k padělání; účtenky, faktury, vkladní knížky, výpisy z účtů, mobilní telefony, digitální diáře atp.⁵⁶

2.8.3 Expertizy

Při vyšetřování pojistných podvodů je v některých případech využíváno znalecké zkoumání z různých oborů. Nejčastěji se využívá:

- a) expertiz z oboru ekonomie (za účelem ohodnocení movitých i nemovitých věcí),*
- b) expertiz ručně psaného písma (za účelem ověření podpisů na pojistné smlouvě nebo hlášení pojistné události),*
- c) grafických expertiz (za účelem ověření pravosti dokladů předložených při sjednání pojistné smlouvy nebo při nahlášení pojistné události),*
- d) expertizy z oboru účetnictví,*
- e) expertizy z různých oblastí vědy a techniky k určení vzniku a mechanismu průběhu „škodní události“.⁵⁷*

2.9 Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a kriminalistická prevence

U pojistných podvodů, i u hospodářské kriminality obecně, je typická nízká kriminální citlivost veřejnosti, kdy tato trestná činnost není vnímaná jako příliš škodlivá, neboť přímo nepoškozuje jednotlivce.⁵⁸

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ Tamtéž

⁵⁸ Tamtéž

3 Řešení pojistného podvodu na úrovni pojišťovny

3.1 Fraud management – organizace

Procesy zaměřené proti pojistným podvodům jsou implementovány i do činností vzdáleně nesouvisejících. Zachází s nimi proto nejen ve specializovaných útvarech, ale i na úrovni běžných zaměstnanců. Vedle těch s nimi přichází do styku specializované týmy, které se zabývají likvidací pojistných událostí, platebním stykem apod., a potom investigativní útvar, který má za cíl případný pojistný podvod vyšetřit.⁵⁹

3.2 Vnitřní kontrolní systém

Procesní řízení, celý mechanismus, s pomocí kterého pojišťovny proti pojistným podvodům zápasí, není pouze o vyšetřování. Procesní řízení má tato stádia: prevence; detekce; investigace; vymáhání; náprava; nulová tolerance (ta je univerzálním prvkem, který se prolíná předchozími stádii).⁶⁰

3.2.1 Prevence

Boj s pojistným podvodem začíná prevencí. Nejlepší podvod je ten, který se nestane. Preventivní opatření jsou zakomponované zejména do pojistných podmínek. Pojišťovny se snaží předcházet podvodům už tím, že klienti musejí při uzavírání pojistné smlouvy zodpovědět sadu otázek o podstatných okolnostech týkajících se pojistného vztahu ve standardizovaném dotazníku. Například u životního pojištění pojišťovnu je zajímá zdravotní stav klienta – jeho nemoci a podobně. Pokud o těchto skutečnostech klient neinformuje pravdivě – uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo zamlčí podstatné údaje, dopouští se pojistného podvodu. Je pachatelem nehledě na to, jestli pojišťovně způsobí nějakou škodu – která by vznikla vyplacením vyššího než odpovídajícího pojistného plnění nebo placením nižšího pojistného. Může například zamlčet

⁵⁹ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *Vyšetřování a prevence* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 5.8.2023]. Dostupné z: <https://www.app.vectorcertifikace.cz/elearning/kurz/100/lekce/877>

⁶⁰ Tamtéž

podstatnou okolnost, že u něj v minulosti došlo k zástavě srdce, či že trpěl závažnou chorobu. Taková okolnost statisticky výrazně zvyšuje pravděpodobnost, že klient zemře dříve, než pokud by byl zcela zdravý, což on ale prohlašuje. Ačkoliv náhodou může zemřít ve stejný čas, jako zdravý člověk (tím by pojišťovně de facto nevznikla materiální škoda), lze v této situaci, která je podřaditelná pod první skutkovou podstatu pojistného podvodu (§ 210 odst. 1 TZ), spatřovat společenskou škodlivost. Pojišťovna, kdyby o této podstatné okolnosti věděla, by s klientem pojistnou smlouvu na životní pojištění vůbec neuzavřela, nebo by ji uzavřela za zásadně odlišných podmínek. Odlišnými podmínkami může být vyšší pojistné či vyjmutí některých potencionálních událostí (v daném případě například smrt na předčasnou zástavu srdce) z možných pojistných událostí, za kterých by se jinak vyplácelo pojistné plnění. Dalším způsobem, který se snaží pojišťovny odrazovat lidi od páchání pojistných podvodů, je zveřejňování některých kauz. Většinou se tak neděje z jejich iniciativy, ale média je oslovují. Seznámí-li se potencionální pachatel s tím, jak dopadli podvodníci před ním, může jej to od spáchání pojistného podvodu odradit a informace tak má preventivní charakter. Preventivní funkci plní zejména nepodmíněný trest odnětí svobody, který za pojistný podvod zpravidla hrozí. Pojišťovny ale na druhou stranu nemohou veřejnost zpravovat o každém pojistném podvodu. Preventivní prvek by tím ztrácel na efektivitě, neboť by potencionální pachatelé měli k dispozici širokou škálu případů, z jejichž chyb, kterých se pachatelé dopustili, by se mohli poučit. Tento přístup by pro pojišťovny nebyl udržitelný ani z obchodního hlediska. Pojišťovna, která by se stala známou tím, že se v ní podvádí, by ztrácela na reputaci a klientela by byla motivovaná vybrat si k pojištění jiný subjekt.

Zaměstnanci pojišťovny mohou anonymně upozornit na podezřelé jednání a přispět tak odhalení vnitřních podvodných schémat. Systémy nadnárodních korporací a jejich compliance obsahují tzv. whistleblowing, s pomocí kterého je možné anonymně oznámit podezření nebo důkazy o spáchání podvodu. Vše se

děje elektronicky, podněty se mohou dokonce adresovat do nadnárodního sídla korporace kvůli zaručení anonymity.⁶¹

ČAP se vedle této výměny zkušeností pojišťoven i jinak podílí na boji proti podvodům. Řeší prevenci a represi pojistného podvodu a dává připomínky k právním předpisům, které tematicky souvisejí. Členům ČAP - pojišťovnám dává metodická doporučení a zajišťuje spolupráci mezi jejich orgány. Zpracovala interní metodickou příručku pro prevenci, vyšetřování a indikaci pojistných podvodů.⁶²

Pojišťovny bojují s pojistnými podvody a investují peníze do jejich prevence a odhalování. Mezi nástroje, kterými se pojišťovny snaží pojistným podvodům předcházet, patří průběžná identifikace rizika v interních procesech likvidace a nastavování interního kontrolního systému. Přílivu vysoce rizikových klientů by měl zamezit kvalitní risk management.⁶³

3.2.2 Detekce

Detekcí se monitorují podezřelé pojistné události. Jde o zaujmutí podezření u konkrétního tvrzení klienta nebo u pojistné události. To vzejde buďto od pracovníka pojišťovny – řadového zaměstnance, detektiva, analytika, zprostředkovatele, likvidátora nebo – či automaticky z počítačového softwaru po zadání dat. Počítačové softwary upozorňují na události se zvýšenou pravděpodobností podvodu. Ta je daná zejména vznikem škodné události krátce po vzniku pojistné smlouvy nebo vysokou škodou u škodné události. Podezřelá doba mezi uzavřením pojistné smlouvy a vznikem škodné události se typicky pohybuje od jednoho dne do jednoho měsíce. Pachatel například nabourá automobil bez pojistného ručení. Neprodleně po tom ten samý automobil elektronicky pojistí a škodnou událost deklaruje jako pojistnou s dvoudenně zpožděným termínem oproti skutečné havárii.

⁶¹ Tamtéž

⁶² Tamtéž

⁶³ HRADEC, Milan. *Pojistné podvody*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. ISBN 978-80-7408-089-0.

Pojišťovny používají některé svoje individuálně přizpůsobené softwary a některé sdílejí s ostatními pojišťovnami – především software SVIPO I a SVIPO II. Detektivové pojišťoven jsou oprávněni k výměně informací o klientech mezi pojišťovnami. To je sice obecně zakázané, ale v případě podezření pojistného podvodu se umožňuje. Děje se tak zejména na základě informací ze SVIPO. Systém dá například pojišťovně neurčitý výstup, že se v jiné pojišťovně uplatnila obdobná škodná událost a v návaznosti na to detektiv kontaktuje pracovníka druhé pojišťovny, aby o věci získal podrobnější informace.

Likvidátoři během likvidování pojistných událostí přicházejí do styku jednak se škodnými událostmi, které odpovídají pojistným událostem, jednak s pojistnými podvody. Na základě těchto zkušeností dokáží zaujmout podezření u škodné události, u které „něco nehraje“. Likvidátor zpravidla není na místě pojistné události.

Tam je **mobilní technik**, který událost zdokumentuje a podklady předá likvidátorovi, který vypočte pojistné plnění. Ten tak přichází do styku s lidmi, kteří škodnou událost nahlásili apod. Sám může zaujmout podezření na podobném základě jako likvidátor.

Správnost postupu likvidátora potvrzuje **revident**, kterému likvidátor své výsledky postupuje. Po mobilním technikovi a likvidátorovi je třetím subjektem v řadě, který může pojistný podvod zachytit.

Toto rozdělení funkcí má ale především předcházet internímu pojistnému podvodu. Mobilní technik, který se pohybuje na místě škodné události, by teoreticky mohl údaje o pojistné události zkreslit, nicméně na druhou stranu by to musel likvidátorovi doložit doklady, což není snadno proveditelné. Likvidátor s lidmi u škodné události vůbec nepřichází do styku, kdyžtak elektronicky, a navíc je kontrolovaný revidentem, proto je na jeho pozici pojistný podvod velmi nepravděpodobný. Revident již jen údaje kontroluje a sám je nevytváří.

3.2.3 Investigace

Úzký okruh podezřelých událostí se postupuje do stádia investigace (vyšetřování). Zaujme-li při likvidaci mobilní technik, likvidátor nebo revident podezření, předává věc **detektivovi** pojišťovny. Pošlou mu podklady buď do

zvláštní e-mailové schránky, vyplní zvláštní formulář nebo ho kontaktují přímo. Detektiv má digitálně přístup ke všem podkladům, které se ke škodné události vztahují. Ty zahrnují zejména fotodokumentaci mobilního technika a výsledky likvidátora, který k nim může připojit svá podezření. Detektiv pochybnosti prověřuje především na internetu. Zdrojem jsou všechny možné veřejně dostupné informace. Čím dál častěji se používají sociální sítě, které jsou bohatým zdrojem informací. Někteří lidé na nich intenzivně informují o svém životě. Mohou tak nevědomě detektiva zpravit o svých aktivitách a jejich termínech, které kolidují s jejich tvrzeními ve vztahu ke škodným událostem. Méně často ale přesto se podaří najít relevantní informace na video-webu YouTube. Pojišťovna například řešila případ sjezdového cyklisty, který si při sjezdové cyklistice přivodil úraz. Nebyl ale zvláště připojištěný pro extrémní sporty. Protože tyto nejsou pokryty standardním úrazovým pojištěním (jsou ve výlukách), cyklista u škodné události deklaroval, že měl pád na kole při běžné jízdě. Likvidátor za této situace pojal podezření na základě lékařské zprávy, která hovořila o pádu z kola v lyžařském centru.⁶⁴ Věc předal detektivovi a ten na YouTube dohledal video přítele pojištěnce, na kterém měl pojištěnec pád na sjezdovém kole při sjezdu a které tudíž dokazovalo skutečný skutkový stav škodné události.

Detektivové přitom zjišťují informace i od záchranné služby a dalších orgánů (např. orgánů činných v trestním řízení). Pro účel likvidace pojistné události mohou tyto orgány být zbaveny mlčenlivost. Podle správního řádu pak mohou osoby s právním zájmem nahlédnout do spisu. Detektivové si také někdy dělají místní šetření, kdy jdou osobně na místo pojistné události a jiná místa a prověřují relevantní informace a dotazují se svědků. Některá tvrzení ověřují pozorováním osob. Například u osoby která si nárokuje vyplácení pojistného plnění kvůli trvalým následkům v podobě nemožnosti normální chůze bez použití francouzských holí, je možné tyto informace velice jednoduše ověřit. Detektiv

⁶⁴ Pozn. autora: sjezdová cyklistka se na pokročilejší úrovni zpravidla provozuje v lyžařských areálech, protože cyklisté tam mohou k vystoupení na začátek sjezdové trati využít lanové dráhy.

sice nemůže zasahovat do soukromí osoby a tak jí pozorovat například uvnitř obydlí, ale může si počkat, až své obydlí opustí a vydá se do veřejných prostranstvích. Tam posléze zjistí, jak na tom osoba s chůzí je. Toto je dobré učinit s rozestupem víckrát, pokud se při prvním pozorování podvod neodhalí. Pokud osoba evidentně francouzské hole ke své chůzi nepotřebuje, neboť bez zjevného problému kráčí bez nich, detektiv toto fotograficky zdokumentuje, což se pak stává podkladem pro dokazování v soudním řízení. Vedle toho detektivové zjišťují informace od jiných pojišťoven. Půjde zejména o zjišťování, zdali pojištěnec neuplatňuje právo na pojistné plnění u více pojišťoven. Například mají podezření, že pojištěnec uplatnil právo na pojistné plnění u více pojišťoven, neboť vidí ve SVIPO, že stejný pojištěnec v relevantní době má u jiné pojišťovny pojistnou událost, tak tuto pojišťovnu osloví pro bližší informace.

Uplatnění práva na pojistné plnění je totiž možné pouze u životního pojištění, u majetkového se nesmí. U majetkového pojištění se hradí skutečná škoda, takže jakmile ji nahradí pojistným plněním jedna pojišťovna, pro druhou už v podstatě nezbyvá žádná škoda, kterou by mohla hradit. Proto jakmile pojištěnec nárokuje pojistné plnění za majetkové pojištění u více pojišťoven, dopouští se pojistného podvodu. Tomuto se pojišťovny prvně snaží předcházet. Při uplatňování práva na pojistné plnění pojištěnec čestně prohlašuje, že pojistnou událost neuplatnil u jiného pojistitele.

Pokud Vám například nějaký vandal poškodí fasádu a vy chcete získat od pojišťovny peníze za škodu, nesmíte se obohatit. To by šlo udělat tak, že byste uzavřeli třeba tři smlouvy s různými pojišťovnami (!), kde by bylo pojištěno vandalství do částky 30 tisíc korun. Ve chvíli, kdy Vám vandal poničil fasádu (škoda třeba 20 tisíc) byste podali do všech třech pojišťoven hlášení škody a dostali odškodnění cca 3 x 20 tisíc (od každé pojišťovny 20 tisíc) = 60 tisíc. Takže byste díky tomu, že Vám někdo uškodil, vydělali 40 tisíc. Což je pojistný podvod a nesmí se to. Díky čestnému prohlášení o neuplatnění vzniklé

*škody by k tomu nemělo dojít, a pojišťovna tak na Vás plně přenáší případná rizika z toho, pokud byste se takto bezdůvodně obohacovali.*⁶⁵

Detektivové jsou většinou bývalý policisté, kteří pracovali na úseku hospodářské kriminality. Mají proto hojné zkušenosti s vyšetřováním, které zužitkují na úrovni pojišťovny. Zabývají se detekcí pojistných podvodů a jejich následným vyšetřováním nebo vyšetřováním pojistných podvodů detekovaných z jiných míst. Podvody, kterými se zabývají, jsou určeny územně, a to konkrétními okresy. Preferuje se, aby se detektiv zabýval podvody v místech, u kterých má lepší znalost. Tedy pokud možno okres jeho bydliště a některé okolní. Má-li pojišťovna pobočky napříč Českou republikou, detektivové z pobočky Jihomoravského kraje se zabývají místními podvody, pražští v Praze a okolí apod.

Detektivové z různých pojišťoven se znají. Mají oprávnění se informovat o podezřelých pojistných událostech. Podle zákona o pojišťovnictví si mohou vyměňovat informace o podezřelých pojistných událostech, není to porušení jinak přísné povinnosti mlčenlivosti. Spolupracují také přes Českou asociaci pojišťoven, kde je sekce prevence pojistného podvodu. Na největších kauzách pojišťovny spolupracují a vzájemně si pomáhají s důkazy.⁶⁶

3.2.3.1 Sociální síť

Sociální síť jsou velmi významným nástrojem pro prověřování škodních událostí. Klienti pojišťoven se na nich mnohdy sami usvědčí zveřejněním obsahu, který rozporuje s informacemi oznámenými pojišťovně. Příkladem pro představu jest: klient pojišťovně tvrdí frakturu nohy. Z povahy tohoto úrazy by nebyl schopen ani normálně chodit, natož provozovat nějaký sport. Navzdory

⁶⁵ Čestné prohlášení o neuplatnění škody u jiného pojistitele / subjektu. *Čestná prohlášení* [online]. 2017. [cit. 4.8.2023]. Dostupné z: <https://cestnaprohlaseni.cz/o-neuplatneni-vznikle-skody/#:~:text=D%C3%ADky%20%C4%8Destn%C3%A9mu%20prohl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD%20o%20neuplatn%C4%9Bn%C3%AD,ps%C3%A1t%20%C4%8Destn%C3%A1%20prohl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD%20pokra%C4%8Dujte%20sem>

⁶⁶ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *Vyšetřování a prevence* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 5.8.2023]. Dostupné z: <https://www.app.vectorcertifikace.cz/elearning/kurz/100/lekce/877>

tomu klient zveřejní na svůj facebookový profil fotky z jeho aktuální lyžařské dovolené, kdy na některých z nich je dokonce on sám vyfocený na lyžích a přitom identifikovatelný. Takové materiály mají hodnotu nejen pro vyšetřovací činnost pojišťovny, ale mají také důkazní hodnotu v soudním řízení.⁶⁷

3.2.3.2 Podání trestního oznámení

Dojde-li detektiv pojišťovny k závěru, že byl spáchán pojistný podvod, rozhoduje se následně, zdali u věci podá trestní oznámení. U pojistného podvodu není povinnost udání ve smyslu § 368 trestního zákoníku (skutková podstata trestného činu neoznámení trestného činu), proto je čistě na uvážení pojišťovny, jestli podvod oznámí orgánům činným v trestném řízení, nebo nikoliv.

Pojišťovna se o tom nerozhoduje na základě výše škody, na té nezáleží, jestli je vysoká nebo nízká. Úspěšní pachatelé své podvody velice často opakují a s každým podvodem se stávají zkušenějšími, navíc se pak zpravidla snaží obohatit výrazněji.

Co je ale pro ni důležité a mohlo by vést k více škodě nežli užítku, je **reputační faktor**. V některých případech může postoupení věci do trestního řízení vážně poškodit pověst pojišťovny. Představme si například situaci, kdy pojištěnec při úrazem závažné zdravotní následky a jeho událost není kryta pojištěním, ale on ji jako pojistnou pojišťovně ohlásí. Pojišťovna pak ze zdravotních zpráv a dalších materiálů zjistí skutečný stav věci a ví, že byla naplněna skutková podstata pojistného podvodu. Protože ale pojištěnec je už samotnou událostí vážně poznamenaný (zdravotní následky, snížení společenského uplatnění apod.), nechce mu dále přihoršovat a současně si je vědoma, že by mohla přihoršit i sobě, pokud by se věc rozebrala v médiích. Takové podvody končí většinou dohodou mezi pojištěncem a pojišťovnou, kdy pojištěnec, který pojistný podvod spáchal, podepíše čestné prohlášení, že od pojistné události odstupuje, a věc se tím uzavře.

⁶⁷ Tamtéž

Dalším důvodem, pro který se pojišťovna rozhodne nepředat případ pojistného podvodu policii je situace, kdy se nepodaří prokázat úmysl pachatele. Pojistný podvod je úmyslný trestný čin a musí se proto dokázat, že jej pachatel spáchat chtěl, nebo věděl, že svým jednáním může způsobit následek a pro případ že jej způsobí, byl s tím srozuměn (viz § 15 trestního zákoníku). Jestliže se přítomnost úmyslu neprokáže (pachatel bude tvrdit, že pojistný podvod spáchat nechtěl a jiné důkazní prostředky k prokázání jeho úmyslu nebudou postačovat), policie případ odloží a vydá o tom usnesení. Následně může na pojišťovně pachatel nárokovat pojistné plnění opětovně. Pro pojišťovnu je tedy finančně výhodnější, podepíše-li jí podvodník čestné prohlášení, že odstupuje od uplatnění pojistné události. Prakticky mu napřed detektiv pojišťovny ukáže, že o jeho pojistném podvodu ví, a pohrozí mu trestním řízením. Pojištěnec je pak k podepsání čestného prohlášení svolný a sám v tu chvíli nemůže vědět (bez předchozí porady s advokátem či vlastní znalosti), že by případ policie pravděpodobně ukončila odložením věci kvůli neprokázání úmyslu. Příkladem je škodná událost prasknutí vody ve sklepních prostorách a s tím spojené zatopení zkušebny hudební skupiny včetně poškození jejich elektronických hudebních nástrojů. Zajímavé je, že to samé se stalo dvakrát s dvouročním rozestupem (resp. jiná škodná událost s podobným následkem, pokud se týká dopadu na elektronické hudební nástroje). V prvním případě pojišťovna A vyplatila pojistné plnění za škodu způsobenou na hudebních nástrojích. Protože došlo k plné náhradě za údajně zničené přístroje, pojištěnci – příjemci pojistného plnění, museli podepsat čestné prohlášení, že přístroje nechají zlikvidovat. O dva roky později při další škodné události pojištěnec znovu nárokoval pojistné plnění za poškozené hudební nástroje, tentokrát u pojišťovny B. Pojišťovna B při likvidaci škodné události zjistila, že se jedná o ty samé hudební nástroje jako při pojistné události před dvěma lety u pojišťovny A. Detektiv proto pojištěnci vysvětlil, že mu pojistné plnění vyplatit za dané hudební nástroje pojišťovna vyplatit nemůže (protože škoda již byla nahrazena likvidací první – pravé – pojistné události) a nechal ho podepsat čestné prohlášení. Detektiv se následně rozhodl trestní oznámení nepodat. Nebyly totiž k dispozici výrobní čísla hudebních nástrojů z první škodné události, pomocí kterých by je bylo možné

individuálně identifikovat. Věci sice byly podle fotografií zřejmě shodné (vyplyvalo to ze stejných modelů nástrojů a z odřenin a samolepek na stejných místech), to by ale k individuální identifikaci nestačilo. Pojištěnec sice detektivovi potvrdil, že jde o stejné nástroje, následně by ale mohl své tvrzení změnit. Podle výše uvedeného scénáře by pak mohlo dojít až odložení věci a pojišťovna by musela vyplatit pojistné plnění. Je proto pro ni lepší pachatele nekriminalizovat, než aby mu neoprávněně vyplatila pojistné plnění.

3.2.4 Vymáhání

Materiální škoda, kterou pojišťovna utrpěla, se snaží dostat zpět ve stádiu vymáhání. To se řeší v případě, kdy dojde k vyplacení pojistného plnění, ačkoliv škodná událost neodpovídá pojistné události a pojišťovna se to dovídá dodatečně. Při vymáhání škody pojišťovna připojuje svůj návrh na náhradu škody v trestním řízení. Pokud se o náhradě škody v trestním řízení rozhodne, je to součástí rozsudku o vině a trestu. Odkáže-li soud věc do občanskoprávního řízení, nárokem se uvnitř pojišťovny nadále zabývá zvláštní oddělení – oddělení pohledávek. Prvně se snaží s pachatelem domluvit, což je optimální řešení. Může mu také umožnit splácení dluhu podle splátkového kalendáře. Dojde-li k domluvě, věc se do občanskoprávního řízení nepostupuje.

3.2.5 Náprava

Jakmile se projde všemi těmito stádii je možné se poučit z chyb, ke kterým v procesu došlo a zohlednit je v procesním řízení do budoucna, aby k nim skrze nápravu více nedocházelo a celý proces se zefektivnil. Zpravidla se upravují pojistné podmínky. Dál je možné vylepšit software, který slouží k detekci pojistných podvodů, analytickým oddělením. Například je možné přidat či odebrat štitky, pod které likvidátoři zadávají údaje ke škodným událostem.

3.2.6 Nulová tolerance

Nulová tolerance je psychologický prvek a vypovídá o morálním naladění zaměstnanců pojišťovny. Má předcházet zejména potencionálním podvodům páchaných ze strany zaměstnanců a jiných osob, které pro pojišťovnu pracují.⁶⁸

3.3 Systém pro výměnu informací o podezřelých událostech (SVIPO)

V rámci zacházení s pojistnými podvody (zejména ve stádiu detekce a vyšetřování) pojišťovny mimo jiné používají Systém pro výměnu informací o podezřelých okolnostech (SVIPO), který se podle druhu pojištění dělí na SVIPO I a SVIPO II. Jsou to sdílené informační databáze. Provozuje je Česká asociace pojišťoven a Česká kancelář pojistitelů. Pojišťovny do nich vkládají informace a mají do nich vhléd. SVIPO I se zaměřuje na pojištění motorových vozidel a SVIPO II na zprostředkovatele a životní pojištění. Je to jeden ze vstupů pro detektivy. Pokud by například byla pojistná událost s motorovým vozidlem uplatněna u více pojišťoven, databáze SVIPO I to dokáže odhalit. Pojišťovny zpravidla mají SVIPO databáze zakomponovány do svých vlastních softwarů, které z nich v rámci fraud-managementu čerpají informace. V systému se zobrazuje, že je u pojištěnce nějaká pojistná událost. Aby detektivové zjistili, jestli je pro ně relevantní, musí následovat výměna informací mezi pojišťovnami.⁶⁹

Správou softwarů pojišťovny se zabývá **analytické oddělení**. To se týká jak interních softwarů, tak kooperačního systému pojišťoven SVIPO. Podává také reporty vedení společnosti.

3.3.1 SVIPO I

Do databáze Systému pro výměnu informací o podezřelých okolnostech v oblasti pojištění motorových vozidel pojišťovny vkládají tzv. **podněty** (všechny pojistné smlouvy a všechny škodné události). Podněty systém ukládá a následně je používá při dalším porovnávání. Čím více podnětů obsahuje, tím lépe dokáže

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ Tamtéž

detekovat **zájmové jevy**, a to na základě automatického porovnávání a identifikace zájmových jevů prostřednictvím několik sad definovaných pravidel (**interakcí**). Zájmový jev (= podezřelý jev) je jev, který při svém výskytu zakládá podezření pojistného podvodu (zájmovým jevem je například častý výskyt škody, existence paralelních pojištění nebo vícenásobné uplatnění stejného typu nároků). Detekce zájmových jevů při jejich výskytu na základě podnětů je cílem. Po zpracování a porovnání podnětu následně systém bezodkladně zpracuje jasně strukturovanou odpověď, která vypovídá o případné shodě a rovněž pojišťovně poskytuje detailnější informace pro možnost dalšího vyhodnocení a zpracování v rámci její činnosti. Na tom základě může pojišťovna modifikovat podmínky, za kterých pojistnou smlouvu uzavře a pojistnou událost může zařadit do detailního šetření.⁷⁰

Pojišťovny nemohou v systému libovolně hledat data a zadávat otázky. Systém funguje na **principu reciprocity**, pojišťovny proto získávají data po zadání svých vlastních dat (podnětů).⁷¹

Odpovědi systém zpracovává velice rychle, v řádu vteřin. Všechny informace se předávají v on-line prostředí za využití webových služeb, tj. řešení umožní v oblasti prevence ověřovat klienty v době jejich přítomnosti na obchodním místě a v oblasti detekce bezprostředně po oznámení škodní události nebo opakovaně při zpřesnění informací k této škodní události. To je velikou výhodou oproti předchozí verzi SVIPO I, která svůj provoz ukončila v roce 2020. Ta byla založena na dávkovém zpracování dat a pojišťovny často získávaly informace o detekovaném zájmovém jevu pozdě. Tj. typicky po vyplacení pojistného plnění,

⁷⁰ STOČES, Josef. SVIPO I: Detekce pojistného podvodu u autopojištění v novém. *oPojištění* [online]. 2020. [cit. 7.8.2023]. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/pojistny-trh/svipa-i-detekce-pojistneho-podvodu-u-autopojisteni-v-novem/c:19299/#>

SVIPO II nově v oblasti pojištění osob. *oPojištění* [online]. 2016. [cit. 7.8.2023]. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/spektrum/svipa-ii-nove-v-oblasti-pojisteni-osob/c:10625/>

⁷¹ STOČES, Josef. SVIPO I: Detekce pojistného podvodu u autopojištění v novém. *oPojištění* [online]. 2020. [cit. 7.8.2023]. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/pojistny-trh/svipa-i-detekce-pojistneho-podvodu-u-autopojisteni-v-novem/c:19299/#>

které se poté obtížně vymáhá. Zrychlení se uskutečnilo převzetím některých funkcí ze SVIPO II, který vznikl později.⁷²

Provoz předchozí verze systému byl ukončen k 31. 3. 2020. Nová verze se doplnila o prevenční část systému, která pojišťovnám umožňuje posuzovat rizikovost již při příjmu do pojištění. Vedle toho se ověřovala dostupnost a kvalita dat na ověřovacích vzorcích.⁷³

3.3.2 SVIPO II

Systém výměny informací o podezřelých okolnostech v oblasti pojištění osob je vedle SVIPO I druhým hlavním nástrojem pro sdílení informací mezi pojišťovnami za účelem prevence a detekce pojistných podvodů. Tento systém vznikl ze spolupráce pojišťoven v roce 2013 a v plnohodnotný provoz byl uveden roku 2017 při potřebě plynoucí ze stále rostoucího počtu pojistných podvodů v oblasti pojištění osob. Před tímto systémem byly pojišťovny při prověřování subjektů omezeny na své údaje nasbírané při vlastní činnosti či na výměnu informací mezi specialisty pojišťoven ad hoc. Takový postup byl časově náročný a umožňoval prověření pouze omezeného počtu podezřelých případů. SVIPO II funguje na obdobném principu jako jeho mladší kolega v oblasti pojištění vozidel. Ze všeho nejdříve se musí definovat zájmové jevy a jejich případnou shodu následně systém vyhodnocuje podle vložených podnětů. Ani v SVIPO II není možné svobodně prohlížet informace, princip reciprocit se proto uplatní stejně jako u SVIPO I.⁷⁴

Hlavním přínosem SVIPO II je možnost pojišťoven v reálném čase, s malými časovými prodlevami, vyměňovat si informace o uzavřených pojistných

⁷² STOČES, Josef. SVIPO I: Detekce pojistného podvodu u autopojištění v novém. *oPojištění* [online]. 2020. [cit. 7.8.2023]. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/pojistny-trh/svip-i-detekce-pojistneho-podvodu-u-autopojisteni-v-novem/c:19299/#>

SVIPO II nově v oblasti pojištění osob. *oPojištění* [online]. 2016. [cit. 7.8.2023]. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/spektrum/svipo-ii-nove-v-oblasti-pojisteni-osob/c:10625/>

⁷³ BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *Vyšetřování a prevence* [online]. Praha: VECTOR Certifikace. [cit. 5.8.2023]. Dostupné z: <https://www.app.vectorcertifikace.cz/elearning/kurz/100/lekce/877>

⁷⁴ SVIPO II nově v oblasti pojištění osob. *oPojištění* [online]. 2016. [cit. 7.8.2023]. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/spektrum/svipo-ii-nove-v-oblasti-pojisteni-osob/c:10625/>

smlouvách a evidovaných škodách, a tím předcházet vzniku pojistných podvodů. Ukazuje se totiž, že časové hledisko je v oblasti boje proti pojistnému podvodu klíčovou veličinou, a přínosy projektu jsou tak očekávány především v rovině prevenční.⁷⁵

V rovině detekční je to pak v ideálním případě o zamezení výplaty podvodně uplatněného nároku na pojistné plnění, případně v relativně krátkém čase po výplatě zahájení procesu zpětného vymáhání.⁷⁶

System výměny informací o podezřelých událostech pojišťovny obvykle napojují na své vlastní softwary.⁷⁷

4 Analýza vlivu vyšetřování pojistných podvodů pojišťovnami na policejní metodiku

Jako cíl svého práce jsem si stanovil analyzovat vliv vyšetřování pojistného podvodu na úrovni pojišťovny na metodiku vyšetřování pojistného podvodu, tj. vyšetřování na úrovni policie. Abych mohl provést analýzu, shromáždil jsem skutečné případy pojistných podvodů. V nich pak hledám vztah mezi činnostmi pojišťovny a policie. Zajímá mě zejména, jakým způsobem je vyšetřování pojistného podvodu policií ovlivněno činnostmi pojišťovny a jaký pro ni má tato činnost význam. Především, že podklady, které se mi pro analýzu podařilo opatřit, mají omezenou informační hodnotu. Z toho důvodu z nich nelze vyvodit vyčerpávající výčet faktů, na kterých se vztah mezi činnostmi pojišťovny a policie zakládá. Analýza má reprezentativní hodnotu a vyplývá z ní to nejnepřítěžnější.

První případ přebírám z přílohy starší bakalářské práce na téma metodiky vyšetřování úvěrových a pojistných podvodů, kde je v podobě vybraných skenovaných listin ze spisu. Zbývající případy a závěry vycházejí ze zkušeností Detektiva, který před prací v pojišťovně pracoval u kriminální policie na úseku hospodářské kriminality.

⁷⁵ Tamtéž

⁷⁶ Tamtéž

⁷⁷ Tamtéž

V prvním případě byla u ČSOB uplatněna pojistná událost střetu vozidla se zvěří. V důsledku tohoto střetu mělo vozidlo na najet do stromu s následkem totální škody. První podezření pojal policista na místě dopravní nehody. Navzdory tomu, že pojištěnec deklaroval srážku se srnou, ta na místě nebyla nalezena a ani žádné stopy po ní. Okolnosti nehody byly policistou řádně fotograficky zdokumentovány. Při likvidování škodné události pojal likvidátor podezření o spáchání pojistného podvodu a věc předal detektivovi pojišťovny. Ten pojistnou událost zablokoval a započal s šetřením okolností vzniku dopravní nehody. Detektiv svým šetřením dovedl závěr, že pořadí deklarovaných událostí (střet se zvěří a následně se stromem) neodpovídá vrstvení materiálů v místě škody. Srst se nacházela až nad odlomenými kusy kůry, které v místě nárazu zůstaly. K tomu došel po spojení se s policistou, který dopravní nehodu na místě řešil a dostal od něj fotografie z dopravní nehody. Po jejich srovnání s fotografiemi technika zjistil, že zatímco na místě nehody nebylo po srážce se zvěří stopy, na fotografiích pořizovaných technikem se srst vyskytovala. Z šetření vyplynulo, že srst byla na místo nárazu dodatečně dolepena za účelem podepření nepravdivých tvrzení ohledně srážky se srnou.⁷⁸

Detektiv byl současně *požádán o poskytnutí informace, jak se vyšetřování vyvíjí v pojišťovně, zda došlo, případně zda dojde k poskytnutí pojistného plnění s tím, že tyto informace využijí jako poznatek pro SKPV Kutná Hora ve věci podezření z pojistného podvodu.*⁷⁹

ČSOB Pojišťovna na základě těchto pochybností nevyplatila pojistné plnění (cca 35 000 Kč) a věc formou trestního oznámení předala orgánům činným v trestním řízení. Uplatnila rovněž své právo na vyrozumění o učiněných opatřeních k prověření tohoto trestního oznámení.⁸⁰

V návaznosti na to bylo zahájeno trestní stíhání pojištěnce pro přečin pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 písm. c) TZ, tj. pro uvedení nepravdivých nebo

⁷⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Metodika vyšetřování úvěrových a pojistných podvodů*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostně právní, Katedra kriminalistiky. Vedoucí práce Mgr. Jiří Vávra.

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ Tamtéž

hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů při uplatnění práva na plnění z pojištění.⁸¹

Vliv vyšetřovací činnosti pojišťovny na metodiku vyšetřování pojistných podvodů lze v daném případě pozorovat na více místech. Prvně se ukazuje u podnětu. Ačkoliv policista pojal ve věci podezření, které se dále prošetřovalo, trestní stíhání se zahájilo až na základě trestního oznámení pojišťovny. Policie tak do trestního stíhání vstoupila s mnohem bohatší zásobou důkazů. Měla totiž od pojišťovny k dispozici potřebné informace o pojistné smlouvě, o jiných pojistných událostech deklarovaných klientem a zejména o rozporuplných tvrzeních pojištěnce ve vztahu ke zjištěným skutečnostem (fotografie technika aj.) u uplatnění práva na pojistné plnění. Pokud by pojišťovna podnět spolu s těmito a i dalšími informacemi policii neposkytla, policie by všechny tyto informace od ní musela zjišťovat. To ovšem pouze za předpokladu, že by se do této fáze dostala. Věc by totiž namísto toho mohla z určitých důvodů odložit. Ačkoliv policie dostala od pojišťovny mnoho podkladů, nebyly pro ni dostačující, žádala proto pojišťovnu o zaslání listin k pojistné smlouvě, ze kterých by jednoznačně vyplývalo, že na střet se zvěří se pojistka vztahuje. To bylo v daném případě velice důležité, protože pojistný podvod je trestný čin, který lze spáchat toliko úmyslně. Pokud se pojistné plnění týká střetu se zvěří a se stromem ne, či ne takovým rozsahem, nasvědčuje to pojištěncovo úmyslu uvádět nepravdivé informace o střetu se srnou a dokazovat je inscenovanými důkazy na autě. Na takovou situaci by se pak na rozdíl od skutečného skutkového stavu pojistné plnění vztahovalo.⁸²

Nakonec policie na žádost pojišťovny o vyrozumění o učiněných opatřeních k prověření trestního oznámení ve smyslu § 158 odst. 2 trestního řádu vyrozuměla pojišťovnu o tom, že ve věci zahájila trestní stíhání, a dala jí ve smyslu § 43 odst. 3 trestního řádu možnost navrhnout, aby soud

⁸¹ Tamtéž

⁸² Tamtéž

v odsuzujícím rozsudkem uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, která byla pojišťovně způsobena.⁸³

Pokud se týká zkušeností Detektiva, se kterým jsem se sešel.

První jeho případ se dotýká situace předtím, než se při vstupu vozidla do pojištění musela dělat fotodokumentace. Pojištěnec si zakoupil havarovanou dodávku, se kterou se dopravil do Rakouska a deklaroval pojistnou událost. S dodávkou měl havarovat a dokonce se přetočit přes střechu. Ve skutečnosti ale k žádné nehodě nedošlo. Z okolností události získal detektiv pojišťovny podezření. Měl totiž k dispozici fotodokumentaci k první škodné události, tj. před koupí vozidla daným pojištěncem. Podal proto trestní oznámení. Policie následně postupovala podle trestního řádu. Aby shoda škod z fotodokumentace před koupí vozidla pojištěncem po deklarované nehodě nezůstala pouhou domněnkou a měla důkazní hodnotu, musel toto potvrdit soudní znalec. Ten tak po jeho přizvání učinil a na tom základě policejní orgán zahájil trestní stíhání.⁸⁴

Přestože policie měla v daném případě řešení situace usnadněné tím, že dostala od pojišťovny podklady a nemusela na sporná tvrzení sama přicházet, nestačilo to samo o sobě pro dokazování. Musela postupovat podle trestního řádu a pozvat znalce, který podezření pojišťovny potvrdil.

Znalecký posudek se potřeboval i v případě nehody u Českých Budějovic, kde na křižovatce mezi poli havarovala jiná dodávka s osobním automobilem. V tomto případě ke střetu skutečně došlo, nicméně pojištěnec se pod pojistnou událost snažil zahrnout více škod, než které vznikly v důsledku nehody. Konkrétně se to týkalo poškozeného bočního prahu dodávky, jehož výška naprosto neodpovídala výšce dílu osobního vozidla, který přišel s dodávkou do styku. To bylo již na místě podezřelé dopravní policii. Po dalším šetření na úrovni kriminální policie toto podezření potvrdil soudní znalec v příslušném oboru.

Dalším způsobem, kterým může policie navázat na vyšetřovací činnost pojišťovny a zužitkovat ji pro potřeby trestního řízení je prohlídka nebytových

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Tamtéž

prostor. Po vloupání do provozovny obchodu s elektronickým nářadím pojištěnec hlásil odcizení určitého množství vrtaček. To policie po svém příjezdu zdokumentovala. O týden později však na základě podnětu pojišťovny s podezřením ze spáchání pojistného podvodu provedla policie prohlídku a předmětné vrtačky v prostorech našla. Ačkoliv k loupeži skutečně došlo a určité předměty byly odcizeny, pojištěnec škodu uměle za účelem zvýšení pojistného plnění navýšil.

Pojišťovna také nemůže vyžadovat záznamy z kamer. Kamery mají u pojistných podvodů nejvyšší užitečnost v případě krádeží motorových vozidel. Jako příklad mi Detektiv dal situaci, kdy po podnětu pojišťovny policie prověřovala krádež automobilu na náměstí. Místo, o kterém pojištěnec tvrdil, že na něm v době krádeže bylo auto zaparkované, se nacházelo přímo naproti bankomatu s kamerou. Policie si záznam z kamery vyžádala a zjistila, že tam automobil v době údajné krádeže vůbec nebyl. Pojištěnec se následně přiznal k pokusu o pojistný podvod. V tomto případě by policie bez podnětu pojišťovny policie neměla podezření o spáchání pojistného podvodu a na druhé straně pojišťovna by bez pravomocí policie k získání kamerových záznamů sama neměla dostatečné důkazy pro usvědčení pachatele v trestním řízení.

Závěr

Pojistný podvod se zpravidla vyšetřuje na dvou úrovních. Napřed na úrovni pojišťovny a následně na policejní úrovni. Policie vychází z pojišťovnou nahromaděných důkazů a doplňuje další. K efektivnímu odhalování, vyšetřování a prevenci pojistného podvodu slouží metodika vyšetřování pojistných podvodů a v případě úvěrového podvodu metodika vyšetřování úvěrových podvodů, kdy tyto dvě počítají s podobnou důkazní situací, pachateli apod. Podnět k vyšetřování pojistných podvodů většinou plyne od pojišťoven nebo z vlastní operativně pátrací činnosti policie. O druhou možnost jde v minimu případů. V naprosté většině případů je podnět k vyšetřování dán pojišťovnou. Ta má navíc možnost uvážení, zdali podnět dá, nebo ne, neboť u pojistného podvodu není oznamovací povinnost a záleží tak na tom, jestli se pojišťovně kriminalizace jeho pachatele vyplatí.

V úvodu jsem si stanovil cíl zanalyzovat vliv vyšetřování pojistných podvodů pojišťovnamí na policejní metodiku, ten jsem rozpracoval v poslední kapitole a nyní ještě svá zjištění shrnuji.

Zatímco pojišťovna si vyšetřování v mezích zákona organizuje podle toho, jak jí to vyhovuje (nemá povinnost dokumentovat důkazy apod.), orgány činné v trestním řízení na druhou stranu postupují podle trestního řádu. Mají ale širší možnosti, pokud se týká dožadování informací a spolupráce. Cílem trestního řádu a orgánů činných v trestním řízení je spravedlivé potrestání pachatele. Na druhé straně cílem pojišťoven je vymožení vzniklých škod a předcházení jiným.

Po získání podnětu od pojišťovny orgány činné v trestním řízení většinou zahajují úkony trestního řízení. Ačkoliv od pojišťovny dostávají významné důkazy o spáchání pojistného podvodu, ty zpravidla nejsou dostačující a policie musí k usvědčení pachatele opatřit další, zejm. takové, které pojišťovna ani opatřit nemohla (např. průjezdy vozidel na kamerách, záznamy od mobilních operátorů, informace o majitelích bankovních účtů apod.). V některých případech je důkazní materiál poskytnutý pojišťovnou kompletní, policie jej nicméně přesto musí důkazně zdokumentovat cestou trestního řádu. Pokud například pojišťovna podpoří své trestní oznámení stanoviskem svého zaměstnance, policie musí tohoto svědka vyslechnout, aby jeho stanovisko mělo důkazní hodnotu.

Seznam použitých pramenů

Monografie

DRAŠTÍK, Antonín et al. *Trestní zákoník: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISSN 2336-517X. Dostupné z: www.aspi.cz.

HRADEC, Milan. *Pojištné podvody*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. ISBN 978-80-7408-089-0.

JANDOVÁ, Lucie. *Pojištění v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 2756-2872]*. Praha: C.H Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-530-5.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-8721-222-6.

KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

KONRÁD, Zdeněk. *Některé zvláštní způsoby dokazování: kriminalistické problémy teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-477-9.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopln. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.

NĚMEC, Miroslav et al. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. 1. vyd. Praha: ABOOK, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9.

NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – I. díl. Aktuální problémy kriminalistické teorie*. Praha: ABOOK, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6.

NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – II. díl. Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: ABOOK, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

NĚMEC, Miroslav, Jaroslav SUCHÁNEK a Martin VYSKOČIL. *Vybrané kriminalistické a multidisciplinární aspekty pojištného podvodu*. 1. vyd. Praha: ABOOK, 2021. ISBN 978-80-9069-74-4-7.

NOVOTNÝ, František et al. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2.

TENYSON, Sharon. *Moral, Social, and Economic Dimensions of Insurance Claims Fraud* [online]. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2008. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40972112>

VIANE, Stijn, DEDENE, Guido. *Insurance Fraud: Issues and Challenges* [online]. Berlín: Springer, 2004. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41953118>

VICHLENDA, Milan. *KRIMINALISTIKA* [online]. Karviná: Střední odborná škola ochrany osob a majetku, 2011. Dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

Časopisecké články

BAJCURA, Milan. Uzavírala pojistky bez vědomí pojištěných. *Policie ČR* [online]. 2010. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sprava-jihoceskeho-kraje-zpravodajstvi-podvod-v-pojistovnictvi.aspx>

BAJCURA, Milan. Písek – Podvod na pojišťovnu nevyšel. *Policie ČR* [online]. 2013. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pojistny-podvod-890361.aspx>

Čestné prohlášení o neuplatnění škody u jiného pojistitele / subjektu. *Čestná prohlášení* [online]. 2017. Dostupné z: <https://cestnaprohlaseni.cz/o-neuplatneni-vznikle-skody/#:~:text=D%C3%ADky%20%C4%8Destn%C3%A9mu%20prohl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD%20o%20neuplatn%C4%9Bn%C3%AD,ps%C3%A1t%20%C4%8Destn%C3%A1%20prohl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD%20pokra%C4%8Dujte%20sem>

LEVIN, Tatyana. The Diference Between Soft and Hard Insurance Fraud. *Pinow* [online]. 2013. Dostupné z: <https://www.pinow.com/articles/1666/the-difference-between-soft-and-hard-insurance-fraud>

Náhrada škody. *Bílý kruh bezpečí* [online]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/zadost-o-penezitou-pomoc-nahrada-skody/nahrada-skody/#:~:text=Podm%C3%ADnky%20pro%20p%C5%99izn%C3%A1n%C3%AD%20n%C3%A1roku%20na,na%20n%C3%A1hradu%20%C5%A1kody%20rozhoduje%20soud.>

Objem odhalených pojistných podvodů v roce 2022 dosáhl 1,423 mld. Kč a meziročně se navýšil o 174 mil. Kč. *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.cap.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy/104939-cesi-se-na-silnicich-neciti-bezpecne-vini-z-toho-ostatni-ridice-4>

Podvodník uzavřel povinné ručení až po nehodě, teď mu hrozí vězení. *iDNES* [online]. 2019. Dostupné z: https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/pojistny-podvod-pojistovna-pojisteni-povinne-ruceni-dopravni-nehoda-policie.A190107_113501_vary-zpravy_ba

Soud rozplétá rozsáhlé pojistné podvody, obžalobě čelí devět lidí. *iDNES* [online]. 2019. Dostupné z: https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/pojistny-podvod-krajsky-soud-plzen-pojistovna-lekar-hippokrates.A191111_141430_vary-zpravy_ba

STOČES, Josef. SVIPO I: Detekce pojistného podvodu u autopojištění v novém. *oPojištění* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/pojistny-trh/svipo-i-detekce-pojistneho-podvodu-u-autopojisteni-v-novem/c:19299/#>

SVIPO II nově v oblasti pojištění osob. *oPojištění* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.opojisteni.cz/spektrum/svipo-ii-nove-v-oblasti-pojisteni-osob/c:10625/>

VYSKOČIL, Martin. Forezně psychologické aspekty pachatele pojistného podvodu a jeho indikace. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2018, č. 1, s. 27-39. ISSN 1801-8211.

VYSKOČIL, Martin. Pojistné podvody v ČR – současná situace a trendy. *Kriminalistika*. 2018, č. 4, s. 249-259. ISSN 1210-9150.

VYSKOČIL, Martin. Metodika vyšetřování trestného činu pojistného podvodu v oblasti pojištění motorových vozidel. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2019, č. 2, s. 119-141.

Zákonná úprava

Zákon č. 141/1961 Sb., *trestní řád* v posledním znění

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

Zákon č. 277/2009 Sb., *o pojišťovnictví* v posledním znění

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění

Jiné prameny

BOHMAN, Ludvík a Miroslav ŠKVÁRA. *NVP-POP Právní rámec pojistných podvodů* [online]. Praha: VECTOR Certifikace.

DVOŘÁK, Tomáš. *Metodika vyšetřování úvěrových a pojistných podvodů*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostně právní, Katedra kriminalistiky. Vedoucí práce Mgr. Jiří Vávra.

Mořkovský, Tomáš. *Aktuální problémy metodiky vyšetřování úvěrových a pojistných podvodů*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostně právní, Katedra kriminalistiky. Vedoucí práce Mgr. Jiří Vávra.

PACÁK, Jan. *Metodika vyšetřování úvěrových a pojistných podvodů*. Praha, 2021. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostně právní, Katedra kriminalistiky. Vedoucí práce Mgr. Jiří Vávra.

ŽELINSKÁ, Martina. *Metodika vyšetřování úvěrových a pojistných podvodů*. Praha, 2021. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostně právní, Katedra kriminalistiky. Vedoucí práce Mgr. Jiří Vávra.